

Карло Коллоді

(справжнє ім'я Карло Лоренціні)

(24 листопада 1826 — 26 жовтня 1890, [Флоренція](#))

Італійський письменник та журналіст. Загальне визнання отримав завдяки популярному оповіданню [«Пригоди Піноккіо»](#), яке стало класикою дитячої літератури і було перекладено багатьма мовами світу.

Пригоди Піноккіо. http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=search_show_list&author_name=%CA%EE%EB%EB%EE%E4%B3%20%CA%E0%F0%EB%EE

Карло КОЛЛОДІ ПРИГОДИ ПІНОККІО

І. ЯК МАЙСТРОВІ ВИШНІ, СТОЛЯРОВІ, ТРАПИЛОСЬ ПОЛІНО, ЩО ПЛАКАЛО Й СМІЯЛОСЯ, МОВ ДИТЯ

Був собі колись...

— Король!— вигукнуть одразу мої маленькі читачі.

Ні, малята, ви помилилися. Був собі колись дерев'яний цурпалок. То було не якесь там диво дивне, а звичайнісіньке собі поліно. Такими взимку палять у грубі або в печі, щоб нагріти хату.

Не знаю, як воно сталося, але одного дня це поліно потрапило до майстерні дідуся на ім'я Антоніо, правда, всі називали його майстер Вишня, бо кінчик носа в нього завжди був червоний і блискучий, мов та вишенька.

Нагледівши пеліно, майстер Вишня дуже зрадів і задоволено потер руки.

— Це поліно потрапило до мене вчасно. Зроблю з нього ніжку для столика, — промовив він стиха сам до себе.

Як сказав, так і зробив. Не гаючись, схопив гостру сокиру, щоб обтесати з поліна кору. Але тільки зібрався цюкнути по ньому, та так і завмер, бо почув тонесенький благальний голосочок:

— Ой, не бийся, боляче!

Можете собі уявити, як здивувався майстер Вишня!

Витріщивши очі, він почав озиратися круг себе. Звідки ж цей тонесенький голосочок? Ніде нікого не видно. Зазирнув під верстак — нікого! Відімкнув шафу, яка завжди стояла замкнена: нікого! Подивився в кошик із стружками й тирсою — нікого! Відчинив двері майстерні й виглянув на вулицю — і там нікого немає. Стривай, а може?..

— Зрозуміло, — усміхнувся він, чухаючи потилицю. — Це мені просто почулося. Ану до роботи.

Знову взяв сокиру і з розмаху рубнув по цурпалку.

— Ой-ой, боляче! — жалісно вигукнув той самий голосочок.

Цього разу майстер Вишня просто скам'янів від подиву: вибалушив очі, роззявив рота, висолопив язика і став схожий на одну з тих фігур, якими прикрашають фонтани.

Трохи отямившись, він заговорив тремтячим голосом, усе ще затинаючись від страху:

— Звідки ж міг узятися голосочок, що сказав «ой-ой»? Тут нема ані душі. Хіба може дерево плакати і лементувати, як дитина? Просто неймовірно. Оцей цурпалок, звичайнісіньке поліно для грубки, як і багато інших. На ньому можна ще зварити горщик квасолі. Стривай! А може, у ньому хтось сховався? Ну що ж, тим гірше для нього. Ось я йому покажу!

Отак примовляючи, майстер Вишня схопив обіруч бідолашне поліно і почав немилосердно гатити ним об стіну.

Зупинився, прислухався. Чи не чути, бува, знову того жалібного голосочка?

Почекав дві хвилини — тихо, п'ять хвилин — тихо, десять хвилин — так само тихо.

— Зрозуміло, — сказав він, силкуючись усміхнутися і куйовдячи свою перуку, — мабуть, усе-таки голосок, що сказав «ой!», просто мені почувся. Ану до роботи!

А що страх його не минув, то він почав для сміливості наспівувати.

Відклавши сокиру, столяр узяв рубанок і заходився стругати поліно. Та тільки-но він пройшовся рубанком по дереву, як почув той самий голосок, що, давлячись від сміху, ледве вимовив:

— Облиш! Ти ж мене лоскочеш!

На цей раз бідний майстер Вишня гримнувся на підлогу, ніби його грім прибив.

Коли він отямився і розплющив очі, то побачив, що сидить долі. Обличчя його перекошилось, а кінчик носа, завжди сизо-червоний, став темно-синім від великого страху.

ІІ. МАЙСТЕР ВИШНЯ ДАРУЄ ПОЛІНО СВОЄМУ ПРИЯТЕЛЄВІ ДЖЕППЕТТО, ЯКИЙ ХОЧЕ ЗРОБИТИ З НЬОГО ДЕРЕВ'ЯНУ ЛЯЛЬКУ, ЩО

ВМІЛА Б ТАНЦЮВАТИ, ФЕХТУВАТИ І ПЕРЕКИДАТИСЯ ЧЕРЕЗ ГОЛОВУ

В цю мить у двері постукали.

— Заходьте,— сказав столяр, неспроможний звестися на ноги.

До майстерні ввійшов жвавий дідок на ім'я Джеппетто. Та всі сусідні хлопчаки дражнили його Мамалигою, бо його жовта перука кольором була дуже схожа на кукурудзяну кашу.

Джеппетто мав гарячий і дратівливий норов. Біда тому, хто назве його Мамалигою! Джеппетто одразу ставав лютий, як звір, і ніщо вже не могло його стримати.

— Добридень, майстре Антоніо,— привітався Джеппетто. — Що це ви поробляєте на підлозі?

— Навчаю мурахів лічбі.

— Хай щастить вам у цьому!

— Що привело вас до мене, куме Джеппетто?

— Ноги!.. Знаєте, майстре Антоніо, я прийшов до вас щось попросити, коли ваша ласка.

— Я до ваших послуг,— відповів столяр, зводячись на коліна.

— Сьогодні вранці я щось' придумав.

— Що саме?

— Я надумав змайструвати дерев'яну ляльку. Таку, щоб уміла танцювати, фехтувати і перекидатися через голову. З цією лялькою я помандрую по світу заробляти собі на шматок хліба і склянку вина. Що ви на це скажете?

— Молодець, Мамалиго! — пискнув той самий голосок невідомо звідки.

Почувши, що його назвали Мамалигою, кум Джеппетто почервонів від люті, як перчина, і сердито спитав:

— Чому ви мене ображаєте?

— Хто вас ображає?

— Ви сказали на мене Мамалига.

— Це не я сказав.

— Виходить, я сам? А я знаю, що це сказали ви!

— Ні, не я!

— Ви!

— Ні!

— Так!

Розпалюючись дедалі більше, вони перейшли від слів до діла, вчепились один одному в чуба, дряпалися, кусалися і душили один одного.

Коли бійка скінчилася, в руках у майстра Антоніо була жовта перука Джеппетто, а той тримав у зубах перуку столяра.

— Віддай мою перуку! — вигукнув майстер Антоніо.

— А ти віддай мою, і помиримося.

Діди, помінявшись перуками, потисли один одному руки і поклялися бути добрими приятелями довіку.

— Отже, куме Джеппетто, що ви хочете попросити в мене?—сказав столяр примирливо.

— Я хотів би попросити у вас підходяще поліно на ляльку. У вас знайдеться що-небудь таке?

Дуже задоволений, майстер Антоніо одразу підійшов до верстака, щоб узяти поліно, яке нагнало на нього стільки страху. Та тільки-но він простягнув поліно своєму приятелеві, як воно виприснуло з рук і щосили вдарило бідного Джеппетто по тонких ногах.

— Ага! То оце так ви робите людям подарунки? Ви мене замалим не скалічили!

— Присягаюся, це не я.

— А хто? Може, я?

— Це все поліно.

— Знаю, що поліно. Але ж це ви кинули його мені на ноги!

— Я не кидав!

— Брехун!

— Джеппетто, не ображайте мене, бо скажу на вас Мамалиґа!

— Йолоп!

— Мамалиґа!

— Осел!

— Мамалиґа!

— Погана мавпа!

— Мамалиґа!

Почувши, що його втретє назвали Мамалиґою, Джеппетто зовсім оскаженів, кинувся на столяра, і вони знову заходилися гамселити один одного.

Після битви у майстра Антоніо на носі з'явилося ще дві подряпини; а його приятель не дорахувався двох гудзиків на своїй куртці. Звівши таким чином рахунки, вони потисли один одному руки і поклялися бути щирими друзями довіку. Джеппетто взяв поліно, подякував майстрові Антоніо і пошкандибав додому.

ІІІ. ПОВЕРНУВШИСЬ ДОДОМУ, ДЖЕППЕТТО РОБИТЬ ЛЯЛЬКУ І ДАЄ ЇХ ІМ'Я ПІНОККІО. ПЕРШІ КАПОСТІ ДЕРЕВ'ЯНОГО ХЛОПЧИКА

Джеппетто жив у підвальній кімнатці, віконце якої дивилося на сходи. Обставлена кімнатка була дуже бідно: кривий стілець, стареньке ліжко і блаґенький стіл. У глибині кімнати виднівся камін, де горів вогонь. Але вогонь був намальований прямо на стіні, так само як і горщик, що весело пирхав хмаркою пари, хоч усе здавалося справжнім-справжнісіньким.

Повернувшись додому, Джеппетто, не гаючись, узявся за Інструменти, щоб вирізати з поліна дерев'яного хлопчика.

— Яке ж ім'я йому дати? — спитав він сам себе. — Назву його Піноккіо. Це ім'я принесе йому щастя. Я знав одну сім'ю Піноккіо: батька звали Піноккіо, матір звали Піноккіо, і всіх дітей звали Піноккіо. І всім жилося добре. Найбагатший з них жебрав на вулиці.

Знайшовши ім'я для ляльки, Джеппетто заходився її робити. Вирізав спочатку чуба, потім обличчя, потім очі.

Уявіть, як він здивувався, побачивши, що очі кліпають і пильно-пильно на нього

дивляться. Майстрові стало трохи моторошно, і він сердито спитав:

— Дерев'яні очиська, чого ви на мене витріщилися? Ніякої відповіді.

Джеппетто взявся робити носа. Тільки-но вирізав, як ніс почав рости — ріс, ріс, ріс і за кілька хвилин став довжелезним носиськом.

Бідний Джеппетто спробував укоротити його. Та чим більше він обрізував і вкорочував цього нахабного носа, тим довший він ставав.

Після носа майстер вирізав рота. І як тільки він скінчив цю роботу, рот почав сміятись і перекиривляти його.

— Не пустуй! — гримнув Джеппетто. Ніякої відповіді.

— Годі, кажу тобі! — загрозово вигукнув майстер. Рот перестав сміятись, зате висунув язика. Джеппетто, щоб не псувати собі настрої, працював далі, не звертаючи уваги на все це.

Після рота він зробив підборіддя, далі шию, плечі, тулуб і руки.

Та ось Джеппетто закінчив руки і відчув, як хтось тягне в нього з голови перуку.

Він поглянув угору і побачив свою жовту перуку в руках у дерев'яного хлопчика.

— Піноккіо!.. Зараз же віддай перуку.

Але Піноккіо натягнув перуку собі на голову і мало не задихнувся під нею.

Така нахабна поведінка дуже засмутила Джеппетто. Він мовив до Піноккіо:

— Ах ти, капоснику, ти ще весь не готовий, а вже не поважаєш свого батька!

Негарно, хлопче, негарно! — і витер сльозу.

Лишилося зробити ноги. Коли Джеппетто їх вирізав, Піноккіо відразу стукнув його ногою в носа.

— Так тобі й треба, старий дурню! — сказав собі майстер. — Слід було подумати про це раніше. Тепер уже пізно.

Він узяв ляльку попідруки і поставив на підлогу, щоб навчити ходити.

Ноги в Піноккіо зовсім не згиналися в суглобах, і Джеппетто почав водити його за руку, навчаючи ступати крок за кроком.

Коли ноги стали пружними, Піноккіо пішов сам, а далі не побіг. Підскочив до дверей, вислизнув на вулицю й миттю зник з очей.

Бідний Джеппетто кинувся за ним слідом. Марно намагався він наздогнати дерев'яного хлопчика. Цей капосний Піноккіо біг величезними скоками, немов заєць, його дерев'яні ноги стукотіли по бруківці, неначе двадцять пар селянських дерев'яних черевиків.

— Держіть його! Держіть! — гукав Джеппетто.

Та люди на вулиці, побачивши дерев'яного хлопчика, що летів, мов арабський скакун, зупинялися на місці, витріщивши очі, і аж за животи бралися з реготу.

На щастя, нагодився карабінер, який почув увесь цей галас і подумав, що в когось утекло лоша. Він хвацько розкарячився посеред вулиці з твердим наміром зупинити втікача й повернути його хазяїнові.

Піноккіо, ще здалеку побачивши карабінера, який загородив собою всю вулицю, хотів був проскочити в ТОГО МІЖ ногами. Та йому не пощастило.

Карабінер умить схопив ляльку за носа (а той ніс ніби був для того й створений, щоб поліція мала за що хапати) і передав у руки Джеппетто. Старий одразу ж

захотів нам'яти пустунові вуха. Та, на превеликий свій подив, не міг їх знайти в Піноккіо. І знаєте чому? Тому що, поспішаючи закінчити роботу, зовсім забув про вуха.

Тоді він узяв дерев'яного бешкетника за шию і повів назад, погрожуючи дорогою: — Гайда додому. Там я з тобою поквитаюсь, будь певен. У відповідь на це Піноккіо впав на землю і не схотів іти далі. Скоро навколо них зібралася юрба роззяв і нероб. Пішли всякі балачки. Один казав те, другий — Інше.

— Бідний дерев'яний хлопчик,— казали одні,— він правильно робить, що не хоче додому. Цей грубіян Джеппетто приб'є його.

Інші зловтішалися:

— Цей Джеппетто тільки прикидається порядною людиною, а насправді він просто тиран. Особливо до дітей. Якщо віддати дерев'яного хлопчика йому на поталу, він розтратить сердегу на друзки.

Врешті карабінер, наслухавшись таких розмов, відпустив на волю Піноккіо, а нещасного Джеппетто забрав у в'язницю. Той не міг сказати жодного слова на свій захист, тільки гірко заплакав і по дорозі до в'язниці бурмотів схлипуючи:

— Поганий хлопчисько! Подумати тільки, як я трудився, щоб зробити з нього порядну дерев'яну ляльку! Ну що ж, сам винен! Треба було думати раніше.

Те, що сталося потім,— завеім неймовірна історія, яку ми вам розповімо в наступних розділах.

ІV. ПРИГОДА ПІНОККІО З ЦВІРКУНОМ-БАЛАКУНОМ, З ЯКОЇ ВИПЛИВАЄ, ЩО ПОГАНІ ДІТИ НЕОХОЧЕ СЛУХАЮТЬ ЗАУВАЖЕННЯ ТИХ, ХТО ЗНАЄ БІЛЬШЕ ВІД НИХ

Так-от, діти: коли нещасного безневинного Джеппетто тягли до в'язниці, шибеник Піноккіо, звільнившись із пазурів карабінера, подався навпростець через поле додому. Він з розгону, мов цапок або заєць, за яким женуться мисливці, перестрибував через Кручі, живоплоти і рови з водою.

Діставшись до будинку старого майстра,— двері були незамкнені,— Піноккіо увійшов у майстерню. Зачинив двері на засув, з розмаху сів на підлогу і голосно з полегшенням зітхнув.

Та розкошував він так недовго, бо раптом почув дивні звуки:

— Цвір-цвір-цвір.

— Хто мене кличе? — аж кинувся з переляку Піноккіо.

— Це я.

Піноккіо оглянувся і побачив великого цвіркуна, який поволі повз угору по СТІНІ.

— Скажи мені, Цвіркуне, хто ти тут такий?

— Я Цвіркун-балакун, а мешкаю в цьому будинку вже понад сто років.

— Тепер це моя кімната,— заявив дерев'яний хлопчик,— і якщо ти хочеш зробити мені приємність, негайно забирайся собі геть не оглядаючись.

— Я не піду звідси доти, поки не скажу тобі великої правди,— відповів Цвіркун.

— Кажи, тільки швидше!

— Горе тим дітям, що бунтуються проти батьків і здуру тікають з дому. Тяжко їм доведеться в житті, і рано чи пізно вони пожалкують про це.

— Цвірчи, Цвіркуне, якщо це тобі до вподоби, а я знаю напевне, що завтра вдосвіта втечу звідси. Бо коли я тут залишусь, то буде мені так само, як і всім іншим дітям: пошлють до школи, і хочеш чи не хочеш, а муситимеш учитися. Мені ж, правду кажучи, аж ніяк не хочеться вчитися, я б залюбки ганявся за метеликами, лазив на дерева й видавав пташині гнізда.

— Бідолашний дурнику! Хіба ти не знаєш, що так ти скоро станеш справжнім ослом і всі з тебе кепкуватимуть і знущатимуться?

— Цить, клятий Цвіркунище! — закричав Піноккіо.

Але терплячий і розсудливий Цвіркун не образився і спокійно вів далі:

— А як не хочеш ходити до школи, то чому б тобі не навчитися якогось ремесла? Чесно заробляти на шматок хліба?

— Хочеш знати чому? — відповів Піноккіо. Йому вже уривався терпець.— З усіх ремесел, які є на світі, мене цікавить тільки одне.

— Що ж це за ремесло?

— Їсти, пити, спати, розважатись із ранку до вечора, блукати собі де схочу.

— Май на увазі,— так само спокійно промовив Цвіркун,— що всі, хто присвятив себе такому ремеслу, здебільшого кінчають життя в лікарні або у в'язниці.

— Стережися, клятий Цвіркунище... бо лихо тобі буде, як розгніваюсь!

— Бідний Піноккіо, мені щиро жаль тебе.

— Чому це тобі жаль мене?

— Бо ти дерев'яний, але куди гірше те, що й голова в тебе дерев'яна.

По цих словах розлючений Піноккіо скочив на ноги, схопив з верстака дерев'яний молоток і пошпурив його в Цвіркуна-балакуна.

Може, він і не думав влучати в Цвіркуна, та, мов на лихо, молоток попав просто в голову. Нещасний Цвіркун ледве встиг крикнути «цвір! цвір!» І завмер на стіні.

V. ПІНОККІО ЗГОЛОДНІВ І, ЗНАЙШОВШИ ЯЙЦЕ, НАДУМАВ ЗАСМАЖИТИ ЯЄЧНЮ, ТА ВОНА ПУРХНУЛА ВІД НЬОГО У ВІКНО

Споночіло. Піноккіо згадав, що він ще нічого не їв, і почув у себе в животі бурчання, дуже схоже на скавуління.

Апетит у дітей розгулюється швидко, за мить то вже був голод, а голод цей скоро став вовчим і таким лютим, що в животі мов ножем різало.

Сердешний Піноккіо одразу побіг до вогнища, де кипів горщик, і спробував підняти кришку — подивитися, що там вариться. Але ж горщик був намальований! Уявіть собі відчай бідолахи. Його й так довгий ніс подовшав іще принаймні на чотири пальці.

Піноккіо заметушився по кімнаті, нишпорячи по всіх шухлядах і закутках у пошуках хліба, бодай черствого, бодай скориночки, чи обгризеної собакою кістки, або хоч цвілої грудочки мамалиги, або риб'ячого хребта, або кісточки з вишні, одне слово, чогось попоїсти. Та не знайшов анічогісінько.

Голод усе дужчав і дужчав, а Піноккіо міг полегшити свої муки тільки позіхаючи.

Він позіхав так, що рот розтягався аж до вух, а живота вже ніби не було зовсім. Дерев'яного хлопчика охопив відчай. Він заплакав, примовляючи:

— Правду казав Цвіркун-балакун. Я справжній негідник: завдав горя батькові і втік з дому. Якби мій батько був тут, я б не вмирав від позіхів. Ой, немає хвороби, гіршої за голод!

Раптом Піноккіо побачив на купці сміття щось кругле й біле, дуже схоже на куряче яйце. Миттю скочив він туди і вже тримав кругленьку річ у руці. Так, це було справжнісіньке куряче яйце!

Радість, що охопила дерев'яного хлопчика, неможливо уявити, не те що описати. Йому навіть здалося, що це сон. Він крутив і крутив яйце в руках, пестив, цілував і примовляв цілуючи:

— Як же його приготувати? Засмажу яєчню... Ні, зварю, щоб не круто. А може, краще випити його сирим? Ні, мабуть, я розіб'ю його і виллю на сковорідку: вийде яєчня. Мені так хочеться з'їсти яйце.

Як сказав, так і зробив. Поставив сковорідку на жаровню, в якій жевріло вугілля, замість олії чи масла капнув трохи води. Коли вода почала парувати, він — трах! — розбив яйце і збирався вилити його на сковорідку. Та замість білка і жовтка з яйця вискочило жваве і дуже ввічливе курчатко. Гарно вклонившись, воно промовило:

— Щиро дякую, синьйоре Піноккіо: ви звільнили мене від тяжкої праці і самі розбили шкаралупу. До побачення, бувайте здоровенькі, на все добре!

З цими словами курчатко випростало крильця і вилетіло у відчинене вікно, тільки його й бачили.

Бідолаха остовпів від подиву та так і стояв, витріщивши очі, роззявивши рота і все ще тримаючи в руках шкаралупки. Отямившись, він почав лементувати, з розпачу бити ногами об 'землю і нарікати на свою долю:

— Все ж таки Цвіркун-балакун казав правду. Якби я не втік з дому і якби мій батько був тут, я не помирав би з голоду. Ой, яка це жахлива хвороба — голод! А в животі йому кавчало дужче й дужче. І Піноккіо, навісніючи від голоду, надумав знову втекти з дому і податися до найближчого села. Він сподівався знайти там якусь милосердну душу, що зглянулася би над ним і дала хоч шматок хліба.

VI. ПІНОККІО ЗАСИНАЄ, ПОКЛАВШИ НОГИ НА ЖАРОВНЮ, І ВРАНЦІ ПРОКИДАЄТЬСЯ БЕЗ НІ

На землю тим часом спустилася горобина зимова ніч. Гуркотів грім, одна за одною спалахували блискавки, ніби хтось на небі раз у раз викрешував вогонь. Холодний рвучкий вітер, люто завиваючи і здіймаючи величезні хмари куряви, нагинав додолу дерева, і вони натужно скрипіли.

Піноккіо страшенно боявся грому і блискавок, але голод був дужчий за страх. І дерев'яний хлопчик вискочив у двері і за якусь сотню стрибків уже біг біля села, висолопивши язика і засапавшись, як собака-гончак.

А навкруги темно і безлюдно. Крамниці зачинені, вікна зачинені, двері будинків зачинені, а на вулиці хоч би тобі який собака трапився. Село ніби вимерло.

Голодний Піноккіо з розпачу схопився за дзвоник біля дверей найближчого будинку і заходився безперервно дзвонити, примовляючи:

— Хтось та відгукнеться.

Справді, у вікні з'явився дідусь у нічному ковпаці і сердито гукнув:

— Чого тобі треба о такій порі?

— Дайте мені трішечки хлібця, коли ваша ласка.

— Зачекай тут, я зараз повернуся,— мовив дідусь, думаючи, що має справу з одним із тих капосників, котрі собі на розвагу дзвонять уночі і будять добрих людей, які вже спокійно сплять.

За півхвилини вікно знову одчинилося, і дідусь гукнув до Піноккіо:

— Підійди ближче і підстав шапку!

Дерев'яний хлопчик не гаючись став під вікно, і тут на нього линули цілу миску води. За мить він вимок з голови до п'ят, як горщик із засохлою геранню.

Мокрий, як курча з-під дощу, знемагаючи від втоми й голоду, повернувся Піноккіо додому. Він ледве стояв на ногах і тому сів, поклавши свої промоклі і брудні ноги на жаровню, в якій ще жевріло вугілля.

Так він і заснув. Поки спав, дерев'яні ноги зайнялись, і потроху тліючи, перегоріли на попіл.'

А Піноккіо хропів, ніби горіли не його, а чужі ноги. Прокинувся, коли вже зовсім розвиднілось: хтось стукав у двері.

— Хто там? — спитав він, позіхаючи і протираючи очі.

— Я,— почулося у відповідь. Це був голос Джеппетто.

VII. ДЖЕППЕТТО, ПОВЕРНУВШИСЬ ДОДОМУ, ВІДДАЄ ЗГОЛОДНІЛОМУ ПІНОККІО СНІДАНОК, ЯКИЙ ПРИНІС ДЛЯ СЕБЕ

Бідолашний Піноккіо спросоння не помітив, що ноги в нього згоріли. Тож, почувши батьків голос, він скочив з лавки, щоб побігти відчинити двері, але ступив два-три непевних кроки і впав на підлогу. При цьому загуркотіло так, ніби з п'ятого поверху скинули мішок з дерев'яними ложками.

— Відчини! — гукнув з вулиці Джеппетто.

— Таточку мій, я не можу,— відповів крізь сльози дерев'яний хлопчик, качаючись по підлозі.

— Чому не можеш?

— Бо мені згризли ноги.

— Хто згриз?

— Кіт,— відповів Піноккіо, побачивши кота, який грався стружками, підкидаючи їх передніми лапками.

— Відчини, кажу,— повторив Джеппетто.— Бо як зайду, то дам тобі такого кота...

— Я не можу стати на ноги, повір мені. Ой горе мені, горе, доведеться все життя повзати на колінах!..

Джеппетто, гадаючи, що ці зойки — ще одна витівка капосника вирішив покласти цьому край, видерся по стіні і вліз у кімнату через вікно.

Він таки хотів дотримати слова й набити Піноккіо, та, побачивши його на землі і

справді без ніг, сповнився жалістю до бідолахи, взяв його на руки, почав цілувати, пестити і з сльозами на очах спитав:

— Мій голубе Піноккіо, як же це ти спалив собі ноги?

— Не знаю, татусю, але повір мені, це була жахлива ніч, якої я не забуду повік.

Гуркав грім, палахкотіли блискавки, - а я був страшенно голодний. І тоді Цвіркун-балакун мені сказав: «Так тобі й треба: ти поганий і цього заслужив». А я сказав: «Стережись, Цвіркуне!», а він сказав: «Ти дерев'яний хлопчик, голова в тебе дерев'яна», тоді я кинув у нього молотком, і він, здається, помер, але цьому винний він сам. Я не хотів його вбивати, бо поставив сковорідку на гарячу жаровню, але курчатко полетіло геть і сказало: «До побачення... на все добре», а мій голод усе дужчав, і тому той дідусь у нічному ковпаку, відчинивши вікно, сказав мені: «Стань ближче і підстав шапку», і я, мокрий з голови до п'ят (хіба попросити шматок хліба — це сором, правда?), повернувся додому, а що був дуже голодний, то поставив ноги на жаровню, щоб просохнути, а ви, повернувшись, побачили, що вони згоріли. А я все ще хочу їсти, а ніг у мене більше немає. Гу-у-у! І бідний Піноккіо заплакав і заридав так голосно, що його чути було за п'ять кілометрів.

Джеппетто, який з усієї цієї пл кишені три груші, дав їх Піноккіо і сказав:

— Ці три груші я наготував собі на сніданок, але охоче віддаю тобі. З'їж їх на здоров'ячко.

— Як хочеш, щоб я з'їв, обчисти їх мені.

— Обчистити? — перепитав здивовано Джеппетто.— Я ніколи не думав, мій синку, що ти такий вередливий і перебірливий. Погано! На цьому світі змалку треба звикати їсти все, бо ж ніколи не знаєш, що може трапитись. А буває всяке!

— Звичайно,—сказав Піноккіо.— Але я ніколи не їстиму нечищених фруктів. Я ненавиджу шкурки.

Джеппетто, добра людина, витяг ножика і, набравшись терпіння, обібрав три груші. Шкурки він поклав на краєчок стола. За одну мить від першої груші лишився тільки огризок, і Піноккіо хотів його викинути. Але Джеппетто притримав хлопця за руку, промовивши:

— Не викидай. Усе на щось згодиться.

— Але ж я не їм огризоків,— обурився дерев'яний хлопчик.

— Не зарікайся! Усяк буває!..— спокійно повторив Джеппетто.

Одне слово, три огризки, замість вилетіти за вікно, були покладені на краєчку стола поряд із шкурками.

З'ївши, або, точніше, строцивши три груші, Піноккіо позіхнув на весь рот і запхикав:

— Я не наївся!

— Але ж у мене, синку, більше нічого немає.

— Зовсім нічого?

— Тільки оці шкурки й огризки з груш.

— Ну що ж,—сказав Піноккіо,—як нема нічого іншого, з'їм шкурки.

Він почав жувати. Спочатку трохи кривився, потім, одну за одною, проковтнув усі

шкурки, а далі й огризки. Коли скінчив їсти, задоволено поплескав себе по животі і весело промовив:

— Тепер усе гаразд! Почуваю себе чудово!

— От бачиш,— зауважив Джеппетто,— я ж казав, що не треба дуже вередувати і перебирати їжею! Мій голубе, ми ніколи не знаємо, що може статися з нами на цьому світі. А статися може всяке!..

VIII. ДЖЕППЕТТО МАЙСТРУЄ ДЛЯ ПІНОККІО НОВІ НОГИ, А ПОТІМ ПРОДАЄ ВЛАСНУ КУРТКУ, ЩОБ КУПИТИ ЙОМУ БУКВАР

Угамувавши голод, дерев'яний хлопчик відразу почав схлипувати й нарікати. Він хотів мати нові ноги.

Джеппетто, щоб покарати Піноккіо за витівки, аж півдня не звертав уваги на його нарікання. А потім сказав:

— А чого це я маю тобі робити нові ноги? Щоб ти знову чкурнув від мене?

— Присягаюся,— промовив схлипуючи дерев'яний хлопчик,— що відсьогодні поводитимусь як СЛІД.

— Усі діти,— відповів Джеппетто,— коли хочуть мати щось, кажуть так.

— Я присягаюся, що піду до школи і вчитимуся дуже добре.

— Усі діти кажуть так, коли хочуть щось випросити.

— Але ж я не такий, як інші діти! Я найкращий з усіх і завжди кажу правду. Обіцяю вам, тату: я навчусь якогось ремесла і стану вам утіхою і опорою на старість.

Джеппетто насупився, його очі були повні сліз, а серце щеміло від жалості до нещасного безногого Піноккіо. Тому він без дальших балачок узяв у руки інструмент, два шматочки сухого дерева і заходився майструвати.

Не минуло й години, як нові ноги були готові: дві стрункі, жваві, прудкі ноги. Ноги були справді гарні.

Джеппетто сказав дерев'яному хлопчикові:

— Заплющ очі й спи.

Піноккіо заплющив очі, прикидаючись, що спить. І поки він отак прикидався, Джеппетто розвів у яєчній шкаралупі столярного клею і приклеїв куди треба обидві ноги. Припасував їх так добре, що й не помітно було, де вони приклеєні.

Тільки-но дерев'яний хлопчик відчув, що знову має ноги, як враз скочив зі столу на підлогу і почав стрибати й перекидатися через голову, ніби збожеволів від радості.

— Щоб віддячити вам за все, що ви зробили для мене,— сказав Піноккіо,— я хочу негайно піти до школи.

— Молодець, хлопче!

— Але, щоб ходити до школи, мені потрібен одяг. Джеппетто був бідна людина і не мав у кишені жодної монетки, тож він зробив для Піноккіо курточку з кольорового паперу, черевики з дерева, а з м'якушки хліба ковпачок.

Піноккіо відразу побіг помилуватися на себе в ночвах з водою, і так йому сподобався власний вигляд, що він гордовито вигукнув:

— Я тепер справжній синьйор!

— Атож,— сказав Джеппетто,— але май на увазі, що в синьйора одяг не тільки

гарний, а й чистий.

— До речі,— зауважив дерев'яний хлопчик,— для школи мені потрібно ще щось, до того ж найголовніше.

— А саме?

— Буквар.

— Правильно! Але де ж його взяти?

— Та де ж? Піти в книгарню і купити.

— А звідки взяти грошей?

— У мене немає.

— У мене теж,— засмутився добрий дідусь.

І Піноккіо, хоча й був дуже веселий хлопець, теж засмутився, бо біду, коли вона справжня, розуміють усі діти.

— Стривай! — вигукнув раптом Джеппетто, скочивши з місця. Схопив свою плисову приношену куртку і вибіг.

Незабаром він повернувся; в руках тримав буквар для сина. Бідолашний дідусь лишився в самій сорочці, а надворі падав сніг.

— Де ж твоя куртка, тату?

— Продав.

— А навіщо?

— Бо мені стало жарко.

Піноккіо зрозумів, у чому річ, і, не стримавши пориву свого доброго серця, кинувся на шию Джеппетто і палке поцілував його.

ІХ. ПІНОККІО ПРОДАЄ БУКВАР, ЩОБ КУПИТИ КВИТОК У ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР

Як тільки перестав падати сніг, Піноккіо узяв під пахву свій новенький буквар, вийшов на вулицю і попрямував до школи. Дорогою він мріяв про гарні, навіть чудові речі і промовляв сам до себе:

— Сьогодні в школі я навчуся читати, завтра — писати, а післязавтра — рахувати.

А потім, вивчившись, я зароблю багато грошей і на перший заробіток куплю батькові вовняну гарну куртку. Та не просто вовняну! Я знайду куртку, оздоблену золотом і сріблом, з діамантовими ґудзиками. Бідолашний батько цього таки заслужив, бо через мене лишився в самій сорочці в такий холод, аби лиш я мав змогу вчитися! Не всі батьки здатні на такі жертви!

Поки він казав собі ці зворушливі слова, вдалині почулася музика: свистіли флейти і гупав великий барабан. Пі-пі-пі, пі-пі-пі, бум, бум, бум, бум...

Піноккіо зупинився і прислухався. Музика долинала від маленького селища, що лежало на березі моря. Туди веладовга-предовга дорога.

— Що не за музика? Як шкода, що я маю йти до школи, коли б не це...

Він завагався: іти в школу чи завернути послухати музику.

— Сьогодні я послухаю музику, а завтра піду до школи. Школа ніде не дінеться,— сказав нарешті цей шибеник і пересмикнув плечима.

Як сказав, так і зробив. Піноккіо звернув на ту дорогу і побіг щодуху. Чим далі, тим виразніше чулися звуки флейт і удари в барабан: пі-пі-пі, пі-пі-пі, пі-пі-пі, бум, бум, бум.

І ось він уже посеред площі, де люди обступили великий дерев'яний балаган з яскраво розмальованою полотняною завісою.

— Що це за хата? — спитав Піноккіо у місцевого хлопця.

— Прочитай афішу й дізнаєшся.

— Та я б залюбки прочитав, але саме сьогодні не вмію читати.

— Браво, йолопе! То я сьогодні тобі прочитаю. Знай же: на цій афіші червоними, як вогонь, літерами написано: «Великий ляльковий театр».

— А коли початок вистави?

— Зараз починається.

— А скільки треба платити за вхід?

— Чотири сольдо.

Піноккіо зопалу забув усякі правила пристойності. Не соромлячись він звернувся до хлопчика:

— Ти даси мені до завтра чотири сольдо?

— Я б тобі дав їх залюбки,— відповів той глузливо,— та саме сьогодні не можу.

— За чотири сольдо я продам тобі свою курточку.

— А навіщо мені твоя паперова курточка? Як піде дощ, вона розлізеться на клаптики.

— Тоді купи мої черевики.

— Вони годяться тільки на розпал.

— А скільки ти даси за мій ковпачок?

— Гарну я б зробив покупку! Шапка з м'якушки хліба! Та миші з'їдять її в мене на голові.

Піноккіо потрапив у безвихідь. Він хотів, але не наслідювався запропонувати останнє, що в нього було. Вагався, сумнівався, мучився. І нарешті випалив:

— А чи не даси ти мені чотири сольдо за цей новий буквар?

— Я хлопець і нічого не купую в хлопців,— відповів його маленький співрозмовник, який виявився набагато розсудливішим за нашого героя.

— Я візьму буквар за чотири сольдо,— вигукнув ганчірник, який чув усю їхню розмову.

За одну мить книжку було продано. Подумати тільки, що бідний Джеппетто сидів дома і тремтів від холоду в самій сорочці, бо купив синові буквар!